

חקי דעת

ספר

חקי דעת

על

יורה דעה

הלל ראשון

אשר לקט ואסף הרב המחבר שמואל חיים זצ"ל

זלכה ברורה דינים על ש"ע י"ד . מכל הפוסקים ראשונים ואחרונים ה"ה
ש"ע ורמ"א ט"ז וש"ך ופר"ח ותב"ש וכר"י וכל"י ופ"ת ופ"מ ולחה"פ ונב"י
ח"ד וב"א ול"ש והגר"א וחי' ותשו' הנרע"א וחס"ת ושאר שו"ת גדולי
ראשונים ואחרונים בדרך שאלה ותשובה.

יצא ראשונה בשנת תרל"א בעיר ווארשא, ועתה נדפס מחדש ע"י בן המחבר

ר' יעקב רעשעווסקי שליט"א

נדפס בבית הדפוס של

א. פאזי

מילוואסקי, ווים.

CHIKEN DAAS

Volume One

Copyright, 1933, by Jacob Reshevski, New York, N. Y.

Printed in U. S. A. by A. Posy Press, 617 North Second Street, Milwaukee, Wis.

על יורה דעה

הסכמת הגאונים על הספר חקי דעת

כבוד הרב הגאון האמתי הקדוש רשכ"ג א"ש חלקי זנוינא דנהרא אסקלריא המאירה ונשא אהרן אשר אור תורתו וגדל דקמתו וקדמתו למחוקים וזרמת מרן בקש"ת מהור"ר **חיים האלברעשרמאם** נרו זרה לנח ועד האנ"ד דק"ק אלנ"ו והגליל :

איילא לאתרוהי ה"ג המהיר ונקי הנושלם מהור"ר **שמואל חיים** מק"ק אוארקוב ותמת ירו חיבור נאה על יו"ד מלקט חרזי דיניס ומתרגומים על א"ד ומסודר יפה נספר הלכות לדינא ורזונו להביאו לניח הדפוס לזכות הנוורים לנוח דבר על מקומו והכני להסכים עוון להביאו לזכות הדפוס שהלכה כמותו ולראי' נתי ע"ה תר"ל מ"ג למנ"י

הק"ק חיים האלברשטאם
כבוד הרב הגאון המפורסם שר התורה מופת הדור והדרו דורו תאור הגולה נר ישראל ע"ה פה"ה רשכנה"ג בקש"ת מו"ה **יוסף שאול הלוי** נ"י אנד"ק לבנו והגליל :

הובא אלי ספר מהרב הקהיר ונקי וכו' מו"ה **שמואל חיים** נ"י זנוהר"א ז"ל מחאחרקוב אשר נדעתו לקצוה נדפוס. ולאשר הוציא ירט הדרך לבגדו ונקש מעמתי לתת גם הסכמתו על ספר הזה לא ה"י אלני רק כשעות שחיס שהן ארבע והנה לאשר אין הוונן אחי לטיין היטב על פני כל הספר סומכתי על הרבנים הגלונים אשר הקדמוני וגם אני מסכים והולך שידפס הספר הזה על פני תכל ולמען יא אחת כי עמתי נספרו הנה רחיתי דבר התרגומים המדשים (שקורין בתקוותו וקברניער היינער) שועיד נגס הרב הגאון הקדוש אנד"ק טשעבענאוה שמתירם ופך חזי גאון נרנא דקא משה"ד כי הרב הלדיק הוונות וי' יתח ונאיר ז"ל ונגור והנה אני הייתי ראש להוונתירם, וכבר נדפס ונא כספר אחד נקוב בשמו זכרון אנרסה תשונתי. וגם בתנור"א ש"ח שאלא ותיני כשנתי זנה, וכעת מלאתי נס' נחל אשכול להגאון מהאלבערשטאם גם הוא מסכים להסיר ע"י פלפול גדול גם הזכיר שראה דברי ודי דברי זכור אהורם את שראיתי היום נפתי"ג ס' תמ"ז זלתי"ח בתשנ"ז סק"א שכתב גיד הנשה שפול בשתן והוא דם אשור ונושק דם דלף דלון ננה"ג נכ"ט דוקא פליטתו והוא דם יש ע"ש שהאר"י, והוא דבר חדש לא יוזכר בשום ניקוס וכל הפוסקים אינם ונדברים רק שנושלו וון התורה. וע"כ שאפי' וע"י חולין ק"א לענין אוכל גיד הנשה של נבלה וכן גיד הנשה של שור הנסקל נתקד ר"י ורבען אי חייב שתיים או אחת ולא הזכיר אי חייב וינשק דם א"ש יש בו כזית וגם הרמב"ם לא הזכיר אף אהורם סנה' רב שנושלו וון התורה. וע"כ שאפי' דם אין בו. וע"כ לדון כי גם נפתי"ג ניו"ד ס' ס"ה לא הזכיר זאת. עוד רחיתי להסיר נס' פ"ו שגמנך אחר לבון השע שהחיל סימני זנויס להכיר וינעויל. והוא תמוזה נדשלתו שסימני שאם סימני אי' טהרה יהי' ונעויל. והוא נשקב נגמני טהרה נר"ק להיות שני הסמונים דמינו אחד כד ואחד חד ותלפון נקון ותלפון נפנים הא א"ס חסר אחד מהסימנין הוא אקור. ובש"ך יש ט"ם סרה המחיל להכיר סימני טהרה וזין סימני

טומא'. וכן ז"ל גם נשעי' ומיוולא מושך גם לדין א"ס דנילי טומאה ל"ש א"ס ראינו סימון אחד ומתנגד הזניח אסורה. זה אשר רחיתי לעוררה ומצוה לתקן. וידיפי הסכמתו כמו שהיא. דברי המדבר לכבוד התורה ויזכרו השם להרפסם כמנו ח"א ות"כ נכפשו וכפס הדו"ס יוס ד' נחקותי תר"ל :

הזעיר **יוסף שאול הלוי נאטהוואון** האנ"ד ל**בוב**
כבוד הרב הגאון המפורסם תפלת ישראל סיני ועוקר הרים נר ישראל פ"ה ע"ה. קדוש ד' החסיד המפורסם שגלת היחסין מו"ר בקש"ת מוה"ר **חיים אליעזר וואקס** נ"י אנד"ק קל"ש.

הן נא לפני תלמידי הרב הקהיר נטע נעמן וז"ס תמוזת החסיד מוה"ר **שמואל חיים** נ"י והראה לי מתנבתי על ש"ע יו"ד אשר ואחרונים וסדרן כסידור נאה למען ירוח הקודש בו ויהי' כשלתן ערוך יגע ועוול ללקוט פרחי שרשים וקולירי דינים ונגדולי הרשעים להורות ומנו. והנה הרב הקר ה"ל לא מש ונאוהל של תורה ומשים לילת כיינים וכל נועשיו רגוים. ועיינתי בהנה מקוונות מספרו ורחיתי בו דבריו מסודרים היטב דבר דיבור על אופניו. וע"כ יש לו לב רחב להבין דברי חכמים ותורות ולקדרם. ורזונו להביא הדברים על מכשג הדפוס. והניי להסכים על ירו. ויוי יתן אישעל ויתכונן מיליו נעט נרזל ושפרת לעד יכתובן ויהי' לו זכרון נלה. ויפולו מעינותיו מולה. נעה"ח יוס יח ח"ר תר"ל לפ"ה :

נלוס **חיים אליעזר וואקס** חופ"ק קל"ש
כבוד הרב הגאון המפורסם סיני ועוקר הרים. שר התורה. הצדיק המפורסם. בקש"ת מוה"ר **ישראל יהושע** נ"י. חב"ט קופטנא בעל המחבר ספר **ישועות ישראל**.

הן הראני כבוד הרב הקהיר המהולל את ונתנבתי על ש"ע יו"ד אשר יגע ועוול ללקוט פרחי שרשים ונגדולי אחרונים וסידון נבאון נח למען יתן נקל ויהי' שבלון ערוך לפני הנוורה. והנה עיינתי בהנה ונקוונות מספרו ורחיתי כי יש לו לב רחב להבין דברי חכמים ולסדרן יפה לנען ויבנו נקל. ורזון הרב הקהיר ה"ל להטעות על ויכנס הדפוס. והנה חונתי להסכים על ירו למוקק נעט נרזל והלפין מעינותיו מולה :

נאום **ישראל יהושע** חופ"ק קופטנא יע"א

כבוד הרב הגאון המפורסם נור חזון והדרו נודע למשגב על פני תבל נר ישראל ואורו. פה"ה כ"יל המרעים, חכם הרשים, כש"ת מו"ה **מאיר ליבוש מלכים** נ"י אבד"ק לינשיטץ.

גם לנראה עיני ה"י התגור שיסר הרב הקהיר ונקי משגבו קנ ונקי מו"ה שוולל חיי"ו נוק"ק אחרקוב לסדר הלכות שניו"ד נאופן יקל לנעיינים לחזור הדינים ויתכבו ויש בו תועלת רג. והנה כי דרכי למועז וליבתן הסכנות, אחרי רחיתי שכבר סוככו על ידו גדולי גאונני דורנו לא יכלתי להשיב פני הרב נ"י ריקס ויחילי ונגדרי. וה' יתחבו נמענלי נקב ללמוד וללונג, חותם נ' בהעלותך תר"ל לינשיטץ :

מאיר ליבוש מלכים

כבוד הרב הגאון הגדול ב"ר ישראל ורד"ק המפורסם
על ספרו **הבל שלשלת היהוסין** כקש"ה מו"ה **צבי הירש**
אורינשמיין ג"י אב"ד בריסק פלישטא.

להלכה. והנה שכבר הסכימו אתו גדולי זוגנו שיק"ו ול"ז לירידי רענו
של אדם זה כבודו. לכן גם ידי תכון ענו להוילא לאור ספרו להגדיל
התורה ולהאדירה. כ"ד הונדר לבנד התורה ולומדי'. היום יום ג'
ד' אב תר"ל לפ"ק :

פה ק"ק קעמפנא יע"א הק' שמחה חופ"ק

כבוד הרב הגדול סיני ועוקר הרים המפורסם כו"אב"ד דקלחתנו

הרב הנופלג בתורה החריף ונקי נטע שעשעים מוה' **שמואל חיים**
בהרב הנוגח **מהר"א** זלה"ה נופ"ק עוסק נמתת ד' תדירא.
יגע ונוגל לעשות ונטעמים לנוורי הוראות אזה לאסוף דינים המהודשים
גם ישנים יחד ובל ינטרכו לעת ונוגל לתפש בספרים טובים. גדולי הדור
ש' ראו אותו וניוין התפארת תנוכו את הרב החריף הנ"ל ש' להדפיס
ספרו. לזאת גם ידי תכון ענו. וד' יבדך את ידידי הרב הנ"ל להיות
עולה וועלה בסולם התורה ועבודה ובשולחן הנדיבות. ולהיות מהתזכין
הרבים כאשר עס נפשו היקרה. אור ליום ג' כ"ז טווח תר"ל לפ"ק :

כן ראיתי איזה עלים אשר הקרינו לפני הרב ונהור"ר **שמואל חיים**
ג"י ונחיתורו אשר חיבר על ש"ע יו"ד אשר ליקט ואסף כעמיר
גורנה מספרי גדולי האחרונים ז"ל. והוא דבר המועיל לנעלי הארצה
להיות לתו מפתח לתפש הגמור נזה בתשובות וספרי חכמוי הדורות. כי
נלתי עיון בנף התשובה ומקור הדברים אין לזון ולהורות מפי הליקוטים
אף אם ונמקור נלתי יאלו. כאשר כבר הרעישו ע"ז חכמוי כל דור ודור.
אולם לא על הנוהגים האלה יאלו כי כונתם רצוי' להיות מעיר לעזור
ולהקל החופש. ולא עליהם האשמה אם יבואו להורות ונדבריהם אשר לא
כדת מצלי עיון. כמנהג עלינו. והנה אם אהנס כי לא יכלתי להעביר
עיוני ע"פ כולו. ראיתי נהמעט אשר הסכים הזמן עמדי כי הוא ישר
הולך. ורחמי אשר כ"ז יש אתו כבר הסכמו ונגדולי זמנינו אחרתי
לנלי אנוגע חלולאות מתקשו אשר זרועי תלמננו למען יגדיל תורה
ויאדיר. אהב להוציאה התורה ולומדי'. נלתי עה"מ פה"ק בריסק
יום א' פרשת דברים תר"ל לפ"ק :

שמשון בלא"א מ"ו הרב המאוה"ב הצדיק המנוח מ'
משה וצלה"ה **אורינשמיין** חופ"ק אוארקאו

צבי הירש אורינשמיין

כבוד הרב הגדול המפורסם סיני ועוקר הרים וכו' אב"ד דק"ק **קוואהל**

ה"ה הרב וכו' ג"י נוה' **שמואל חיים** כ"י מק"ק אוארקאו עלה
גלגו להדפיס ונחנת. וקינן דינים רבים ווספרים טובים.
אשר יקי' תועלת גם לתופלגי תורה. יגע ועמל וקננס כענויר גורנה.
והנלתי נספרו וראיתי כי נכון לשלחו על פני תגל. ע"כ ידי תכון עמו
ואקה ספרו אי"ה כאשר יגורר נטוב. דברי הונדר פה קוואהל נלתי
עה"ח יום ד' לנצים תר"ל :

יהואל ליב חופ"ק הנ"ל

כבוד הרב הגאון הגדול סיני ועוקר הרים. פלד הדור. נור ישראל
המפורסם על פני תגל. הגדוק התמים מנעשיו. כקש"ת מוה'
שמחה כ"י אנד"ק **קעמפנא** :

הנה יד שלחה אלי מלאת כבוד הרב החריף ונקי נוה' **שמואל חיים**
ג"י להיות וון התסכיויים אתו להניח לבית הדפוס ספרו אשר
טרד ויגע להעסק בדבר הלכה ולהיות ונאסף דעת כל השוסקים ראשונים
ואחרונים גש"ע יו"ד. ושלח לי איזה עלים אשר יאלו ונבית הדפוס
להלכה. והיות כי אני עוסק ביונים האלה ברפואות. נוסף לזה פנעי
הזמן לא נתנני לשום עין כי הם ונעט ונולחתי ננס עטם לשבח ונוכונים

אפי' הוחזר אח"כ למקומו ואין שום סכרא לתלות בכני אדם בכל אלו הכשר אסיר בלא סימן או ט"ע דרגלים לרבר שע"י שרצים יעופות נטילטל שמ"ח) וכתב הפ"מ בשם בל"י ריש להזהיר שיש שוחטים שחותרין עם החתימה על שעוה (חותם ואק"ס) שלא יעשה זאת דהא בקל יבול לזייף, אם יש מומר בעיר לא מהני תיבות לסימן וכן יש גוים שמויפין לכן יכתוב סימן יפה:

ב שאלה נטלו עוף או שרץ בפניו יעלם מעיניו וחזר והביאו. שם מבואר דאסור אפי"ו בשר שבעיר רובו בשר חיישינן שמא ממקום אחר הביאו ובעי סימן או ט"ע (שמ"ח ושי"פ):

ג שאלה הניח כמה חתיכות בשר במנין קשירים יחד ומצא אחד חסר. שם מבואר בין שמצאן קשורים בין מותרים (ואפילו הניחן קשורים ומצאן מותרים) הרי הוא כמצאן שלא במקומו (הנתבאר) ואם הניחן מותרין ומצא אחר חסר לא חיישינן להנותרים ופ"מ ברליבא הפ"מ יש להחמיר (שמ"ח). והפ"מ כתב דאם קשורים יש לאסור ברוב טכחי גוים אבל ברוב טכחי ישראל מותר ולא חיישינן. ואם אינו יודע מספר שהניח בכל גווני תולין להקל. ותקנו חז"ל שלא לקנות בשר מניי אע"פ שכל טכחי העיר ישראל דחיישינן לטריפות דשכתי. ותו דאם ה' מותר לקנות מגוי ה' ברין לאסור למכור טריפות לגוי שמא ימכרנה לישראל וזה הפ"ג (פ"מ ועכשיו מותר למכור נבלות יטריפות שהרי אסור לקנות ממנו שישראל מכר לגוי ואמר 'שכשר' שמ"ח) ובכ"מ שנוכר בס"י זה דמהני טכ"ע היינו דרוקא בחתיכה ששבעת' היין היטב מעיניו ורמסד באריותו. ואפי' עם הארץ נאמן בטכ"ע דלא חשיר להשגיל בסימן (ובתב הכר"ו ואפילו לא ראה אותו קידם אברה להדיא ובאופן זה לא מהדירין אברה מ"א כ"א מהני) וה"ה אשה נמי מהימנא בטכ"ע באין איסורו דראוידיא. וטען אין להאמינו באיסורין (שמ"ח) עפ"ה ותב"ש ופ"מ). וכ"ה הכרי"ו דגם ביה"ש או ניקוד מניד הינשה אף לדענין טריפה ל"ה ס' לענין זה הוי סימן:

ד שאלה שור שהי' בו סימן והמצב חתך השוד לשנים והשוחט אמר שיש לו טכ"ע שהוא חלק הב' מאותו השוד ועוד שהם מתאימות. שם העלה הפ"י בשם ח"צ להכשיר וכ"ה הפ"מ:

ה שאלה חבית של שומן אווית שלמה א"י מבית יהודי למשכון ועמד שם בחדר משכבו ב' או ג' ימים והכיר שהי' חתיכות ולא כבתחילה תשו' נ"ש מובא בפ"מ להתיר. ות' נ"ש שם מהלך בטכ"ע דע"נ בענין שבתול העיני ות"ה ונ"ה כתב ולא ידענא להלך וכפי הנרא' בענין שבתול העיני ות"ה ונ"ה שיוון בזה (בה"י). יכה"ג מוהירין על השו"ב אצל הגוי לעינין בחותם על הבשר דוקא הפרשה שדבעו זו (וגם היום כרי שירעו מתי יעבור ג' ימים) וגם תיבת בשר. (ומה שכתבנו נהנין ששולחין ע"י נוי לשו"ב לשחוט על סימן אי ע"י כתב כששולחין ע"י נוי לשחוט צריך השוחט לכתוב כמה ענפות קליפה דמה וזו הוי. מעשה בטבח א' נוי שהי' קו"ההכתב קליפה דמה והי' מדיקה במקום אחר ויודע הדבר והכרתי שום יהודי לא יענה מהמקוין אפילו שיש עליו כתב אם לא ימשמש יפה על הכתב לראות שלא נקלפה במקום אחר והושמ' במקום זה פ"מ):

שאלה א' שמצא סכינים ברחוב היהודים ומצוי ג"ב גוים ברחוב זה כי הוא מקום מעבר לרבים ובפרט ביום חגם שאו עוברים הרבה גוים. תשובת ש"י התייר הסכינים בלי הנעל' וליבון והבלי' וח"י חלקים ומצויים הנעלה (אבל בחריצי חלב מורים רא"צ הנעלה) ואם נמצא בחצר או בבית ישראל אם רוב הנכנסים ישראלים מותר וכן הדין בנמצא גבינה בשוק (ח"א וב"ו סי"ב):

ז שאלה תחול שלקה ירך של אווא ונעלמה מהעין ואח"כ השיגו אותה ונטלו הירך ולא הכירו בט"ע אם הי' אותה החתול וגם אחר הכירו. בס' כנפי יונה מסופק בזה אם יש להתייר ובנידן זה צריך לעיין אם רץ החתול לרחוב או רק בעליה כשר :

ח שאלה אם רוב המכירים ישראל ואצל המוכרים גוים יש בשר יותר ממה שיש אצל המוכרים ישראל אם אזלינן בתר מספר בשר או מספר המוכרים. ח"ד העלה הדל"ך בתר מספר המוכרים (ועי' בס"י מ"ש בשם נוב"י וב"א ועי' ח"ד שם סק"י):

הלכות חלב סימן סד

א שאלה איזו חלבנים מותרים כאכילה ואיזה אסורים באכילה. בסימן ס"ד מבואר דחלב שור וכשב ועז ושל שאר בהמה טהור' אסור (ש"ך ובר"ו בדעת ש"ע) וחלב ח' מותר (ובהמ' טמאה אע"פ שחלבא אסור אין איסור משום חלב דק משום טמאה ונ"מ לענין הנודר מרבר שאסור משיב חלב מ"ו ועוד נ"מ להחשוד ש"ך) וכוי חלב' אסור (וג' מיני בוי יש כוי הבא מבחמ' וח' אם אמו בהמה דין הולד כבהמה וחלבו יש בו כרת אם אמו ח' חלבו אסור מספק ואין לוקין וכוי הבא מעז וכשב אין ספק וחלבו יש בו כרת וכוי שהוא ברי' בפ"ע חלבו אסור מקרא דכל חלב. פ"מ):

ב שאלה השוחט את הבהמה ומצא בה עובר בן שמונה חי או ב"ט מת או אפילו ב"ט חי ולא הפריס ע"ג מרקע. שם פלוגתא ו"א (הרא"ש והר"ח) דחלבו וגירו מיתר דק דמו אסור וי"א (הרמב"ם) שאם שלמו לוי הדרשו ומצאו חי אע"פ שלא הפריס ע"ג חלבו וגירו אסיר וחייבים עליו כרת ומוציאין ממנו כל החוטין והקומים האסורים כשאר הבהמות (כמו שיתבאר וכן העלה הב"ש ופ"ש בדעת הש"ע):

ג שאלה איזה הוי חלב. שם מבואר דעת המחב' וכ"ה הש"ך יש"פ דחלב הוא כל שתובת קרום ונקלף (עשוי כשמל' כמתרגם) ודעת רש"י והגרע"ל דקרום ונקלף לחוד (אפי' כלא תותב הוי חלב וכן המנהג) ודוקא שלא הי' הכשר חוסה אותו (ט"ו):

הלכות חלב סימן סד

אמה מכאן ואורך אמה מכאן (מתכר). וי"א שאין צריך אורך אמה משם ולכן נהגו להקל למדוד בנורו ואין מצדיקין אורך אמה בצמצום ואי"ל להסיר דף הקרום עם הרבוב בו שעל אורך אמות אלו אבל לא השומן הרבוב בטבחי שחתת הקרום וכן נהגוין (רמ"א וכו"ו ופ"מ ושער אפרים דלא כת' ביד' ושי' וסוים הפ"מ להלכה אין לנו רק דברי הרמ"א ומי שרוצה להחמיר ולאסור כל הסיחון מריש מעיים מן הקיבה מ"מ אם נקבו הדקין עם ושומו שחם כשר אבל אם גם השומן נקיב רק הקרום והחלב שעליו נשאר שלם וודאי ל"מ סתימה) ואם הטבח משך הדקין מן הבתמה בעודן חמין נשאר החלב שעל דאש הדקין עם הדרוא דכנתא ולכן הבא לאכול מן הדרוא דכנתא יגרוד אמה מן החלב לצד הקיבה ואם לא נודע מקומו צריך לגרוד ולגלח עביו כדיור זהב במקום שנכתפס. (ומטעם זה ניהוין להסיר כל הקרום מהדרוא דכנתא דכנתא ככל בהמות) ונהגוין במדינות אלו להסיר הקרום שעל כל הדקין בהדרוא דכנתא דעלג' משום ששוארים הדקין עם הדרוא דכנתא ואוכלים הכל ביחד) ע"כ מסירין כל הקרום שלא ניהוין ג"כ שעל ראש הדקין. ונהנין ליקח הקרום משני הצדדים (משא"כ בכבש שאין דרכן להניחן ביחד וניכר ראש הדקין) אבל יש להחמיר וליקח הקרום משני צדדין ג"כ בכבש (רמ"א) ונהנין במדינות אלו להחמיר גם בכמה' ונוטל הדרוא דכנתא ומקליף עלי' קרום של חלב ממקום שמונה עלי' כבד ל"ב (משני שזה הצד סמוך לרבוב שעל הקרב) יאם א"י איזה צד צריך לקלף משני צדדיו. ונהגוין ג"כ לחתוך אמה מהדקין המחובר לקיבה ואורך אמה מן הדקין הסמוך למניא ריבוי ונס מניא דיבי עם החלב שביניהם שקורין גע"א בלע"ו (ונהגוין להסיר הבליטה שטבעה שקורין דומ"ץ בל"א) וגם קצת מאיתו החתיכה הדרוב כפי המנהג (שקורין טאכ"ע) ומשליכין והמותר מסקין ומשכיני הקרום ממנה לערך אמה וגם מסירין משם חוט אורך שמונה עליו עם השומן שאצלו ושפיר דמי (בע"ה וס"ג ויו"א):

ד שא"לה חלב הכסלים וקרום שעליהם (החלב שעל הכסלים תחת הלכות וגראה בנובה הכסלים). שם מביאר דאסור. וכל אלו החלבים אין לחוש להם אלא באחוריים של בהמה (וכל ניקור אלו החלבים צריך ראי' מן הבקי בניקוריהם) אבל בהצביכתמה של פנים אין בהם מהחלבים אלו רק קצת מן הקרום שעל חלב הכסלים הנשאר שם כראש' למעלה ממטבור בחלק הפנים וצריך להסיר אותו הקרום משם (רמ"א) כמו שיתבאר וכתב יש"ש טוב להחמיר שלא לאכול בשר אחוריים של אף למדן אין יבול לבאר זה היטב מתוך הסדר. וכת' בה"י ונהגוין ליקח מן הכתף שקורין פלייצ"ע הגיד שמנו שיש סביב הגיד ובריעבר אם לא ניטל חשול מותר לחה"מ ובל"י ופ"מ):

ה שא"לה חלב שעל המסס וביה"כ (השמלה שקורין פרום' וזהו החלב שעל המסס (מבואר הקרב) כשאר בש"ע וש"פ דאסור ועגוש כרת (וחלב המסס וביה"כ נמי ככלל' הקרב ואסור פו"ח משא"כ חלב הקב')):

י שא"לה חלב הרבוב לכרס שתחת הפרים' (קרום פרום על הכרס שקורין כל"א כריפה לילי"ך או נע"ץ ותחת אותו הקרום יש חלב רבוב בכרס עצמה). שם פלוגתא י"א (רבינו יואל) דמותר וי"א (רבינו אפרים) דאסור ככל שאר חלב וכן המנהג בכל מקום (כד"א). רמ"א) ונהגוין במדינות אשכנ"ז להסיר הקרום וחלב שתחת הקרום אשר על הכרס. גם נהגוין לפתוח המפילים ולהסיר החלב שבין הכפולים מלבד בני ריינוס' דנהגוין במקצתן היתר (כר"י) ואין מוחזין בידן שכבר הורה להם (קנן) רמ"א. וכתב הב"י וד"מ כשם מרדכי דלדברי חב"ל צריך להסיר הקרום שתחת המכסה ממעל לאותו חלב שעל הכרס ולא האלקו אלא בחלב שתחת אותו הקרום. וכתב הגל"י בשם הכנת"ג דאם רצו לבטל מנהגן ולנהוג מכאן ואילך לחומרא דאם לעשות ואין כאן יזולו וקראשונים וכו' (אחוריים). ובכל מקום שנהגוין בו איסור דינו כשאר חלב לבטלו כס' בריעבר אפילו במליחה וצלי' וכו"ש בכישוף (במבואר בסי' ק"ה. רמ"א. אך כתב הט"ו ופ"מ שאין אומרים בו הנ"ג להצדיק ס' נגד כל החתיכה שזה החלב רבוב בו) אלא מ"מ א"צ ס' רק נגד החלב וחתיכה עצמ' אסירה (אבל כחלב הקבה אפ"ו בדאורייתא נראה דאמרינן בי' הנ"ג) ולענין הכלים של בני ריינוס' דעת רמ"א להחיר הכלים (אבל בנוף האיסור או מה שנחשבשל עמהן אין להקל אם לא הו' ס'. מהרש"ל וכו' ופ"ח וכו' רפ"מ. אבל הכר"ו סובר כדעת הש"ך כדעת רמ"א דאפילו יש תערובות מזהב הרבוב לכרס כתבשיל שאינו כולל כתבשיל א"י (מונעים מלאכות):

ו שא"לה חלב הקיבה. שם מביאר דחלב שעל חשת אסור מה"ח מן הרין (שהוא תותב קרום ונקלף) וחלב שעל היתר דעת המחבר דאסור מנסנהא (דנהגוין לאסור כר"י) ודעת רמ"א דמדינת אסיר ולכן אין להקל בו (עפ"ה וכו"ו ופ"מ) וצריך להסיר הקרום וחלב שתחתיו (היינו במקום שיש קרום ונקלף ואפילו במקום שאין שם קרום וא"א לקלף אלא בכחות יתחבולות אין שם חלב אפ"ה נהגוין קליפה בין בקיבה בין בכרס):

ז שא"לה חלב שעל הדקין. שם מביאר דאסור כאורך אמה ומשתחילין לצאת מן הקיבה ומשה ואיך מותר וי"א שראש המעי יש שוואב בו הריני שהוא סוף המעים שצריך לגרוד החלב שעליו ויר"ש יצא ידי שניהם לגרוד אורך

יו **שא"ל**ה הדרוא דכנתא של עגל שנמלח בלי ניקור כלל. תשו' עב"ג העלה דצריך לשער אם יש ס' בדקין עצמן נגד חלב המדובה (אם חלב של אמה א' הרבה ובאמה ב' מעט) והקרום של אמות אלו הכל שרי אבל אם אין שם ס' רק ע"י צירוף בשר אחר שנמלח עמו אז הנ"ג וצריך ס' נגד כל הדקין שהחלב רבוב בהן והדקין עצמן אסורין ובלק"פ העלה שא"צ ס' רק נגד הקרום של כל מדקין ובריעבר אין לאסור כלל וא"צ ס' כ"א כנגד אמות אלו:

יה **שא"ל**ה קרומי הכוליא. שם מביאר דהכוליא יש עלי' ב' קרומים העליון חלב נמור וחיבים עליו כרת והתחתון והחוטמין שבה אסורים אין חיבין עליהם ונוטל הכוליא ומעביר קרום העליון הוא החלב שעליו נוטל הסכין ומתוך תוך הכוליא ונוקר איתו שורש של ניד הכוליא עם קצותיה הנראין מכחיו וכן לכוליא השנית (בע"ה וס"ג) וכת' דמ"א דאם לא מטמו אחריו והניחו תוך הכוליא לכ"ע מותר אפילו אם נתבשל כך (יב"ש במליחה וצלי') ודווקא מש' שבתוך הכוליא אבל מה שעל הכוליא ל"כ"ע אסור (וכ"ה ע"א):

יט **שא"ל**ה יתרת הכבד. שם מביאר דצריך לנקר קרום העליון של צד הכבד משום חלב הקרב המונח עליו מש"ה

(מש"ה צריך לנקר קרום שעל היתרת וכל החלב שעליו (ש"ע) ויש מחמירין עוד לנקר השומן שתחת הקרום היא (רמ"א) אבל צד פנים של הריאה א"צ ניקור כלל אצל המנהג לנקר ולהטיר שני צדדיו ולא אתו לעמטי (רמ"א) וברוב א"צ א"צ רק עם צד הכבד (ט"ו) (פ"מ) וכתב הט"ו בשם דש"ל דאם אין בתתיכה עצמה מ' נגד הקרום חז"ל וצריך מ' נגד כל התתיכה. וכת' הבה"י דהיינו כבישול אבל כמליחה א"צ מ' נגד התתיכה רק קליפה בעי:

יב **שאלה** טחול היאך הדין בקרמיו. שם מכוזר קרמיון שלו חלב נמזר הוא וצד גם שלו (במסום שרביק ב'כרס הן צדהנגלה הן צד הנסתר בל"י) חייבים עליו וזעל שאר הטחול והחוטין שבתוכו אסורים ואין חייבים עליהם. וצריך לחסיר הקרום משני צדדים עם החלב שעליו. ויטל ראש הגיד שבתוך הטחול ומשוך אותו ונמשכים עמו ג' חוטין שבתוכו וצריך להזהר שלא יפסק שום חוט ממש ואם נפסק צריך לשרש אחריו (מחבר) וכתב רש"ל ריש' להזהר לנקר הטחולים בעידם לחים סמוך לצאתם מבהמה בעודם חמים (כרי שיהא נכפל לחמשך ג' חוטין כאחת בלי ניתוק באמצע):

יג **שאלה** טחול שנצלה בלא ניקור. בהג"ה ש"ד בשם רמ"מ והכירו להחיר (וכטל חלב הטחול כטחול והלב הכשר שבו) וט"ו מ' ע"ד חולק ע"ו ואוסר ער שיוודע כבידור שיש מ' בטחול וחלב כשר נגד הניקור. וכתב הפ"ח ובע"כ צריך קליפה אח"כ. ובספסוף אם יש מ' בטחול עצמה נגד הניקור דעת הב"ח רטחול עצמו אסור ויבשר שנמלח עמו מותר (למליחה הוא חומרנו ובספסוף לא נהנו חומרנו וכו' (רמ"א) נפל לתבשיל אחר ויש מ' נגד האיסור הראשון א"א כבה"ג מ"ד לקולא ואמרינן ב' חז"ל וצריך מ' בתבשיל אחר נגד מ' שנפל בה ושאינו באן מליחה דחומרנו הוא מ' ח"כ מ' חירושיה הירושני בכבש שנמלח עם הטחול בלי ניקור והחירו ורק הטחול אסור:

יד **שאלה** כלי שמדיחין בו חלבים אם הריח ב'י בשר. שם מכוזר לכתחילה אין מדיחין בו בשר אך בדיעבד אם הריח חלב או החלבים בכלי אחר לא נאסר הבשר רק ישפשה הבשר שלא אח"כ (רמ"א וש"ס) אך אם מלחן עם בשר אך תקנה וצריך מ' נגד החלב ואם אין מ' בבשר נגדו חלב אסור (דחלב שמן ומפסעם):

טו **שאלה** סכין שחוחתין בו חלבים אם חתך בשר. שם מכוזר דאסור לחתוך בו בשר (מחבר) ויש להזהיר למנקרים הבשר כשמיכרים חלב נמזר חוחתין עם הסכין מה שמנקרין ואומרים שהסכין הוא טריפה וכשמנקרין מנקחין וזה אסור (בל"י) וב"כ הדין וכו' (רמ"א) (דחלב נמזר אסור לחתוך בסכין שמנקרין בו הבשר). שם בש"ע נהנו מנקרי הבשר לנקר הכשר בסכין אחר מפני שנותנין נגד על ירכיים וכל שעה שניגע הסכין בחלב מנקחו בו. ונכון ללמוד אדם לפני ביתו שישפשומו הבשר יפה במים. ואין מורשין הנכפלים ע"ג הבשר בעור שלא יצטנן חלב שעליהם מפני שהוא נימוח ונבלע בבשר (מחבר). וכן יש לנקר בשר תוך ג' ימים מן החלב שלא יתקשה החלב שבו ומ"מ אם לא נקרו תוך ג' ימים אין לאסור בדיעבד אלא מנקרו אח"כ ושרי (רמ"א). יכל' אצל הרבדים אם נעשה

לא נאסר הכשר ואין מכין העושה כן אלא מלמדים אותו שלא יעשה (מחבר) ואם עשה מותר רק ישפשה הכשר היטב (רמ"א):

טז **שאלה** אם מלח הכשר קורם שהסירו הקרומים והחוטין האסורים ונגד הנשה. שם מכוזר לכתחילה משיטא ראסירי ואם מלחם כריביר צריך מ' כמו בשאר חלב הנמלח עם בשר דק"ל ב' ע"ו וכו' בס' ק"ח. ובהפ"מ יש להקל במליח' וצ"ל להחיר ע"י קליפה (ברמ"א כתב הפסד קצת אבל מהרש"ל ובה"י נגדו הפ"מ) אבל כבישול אין שום היתר. ואם אין מ' בתתיכה נגד האיסור חז"ל וצריך מ' נגד כל החתיכה ואם יש מ' שאר בשר מותר והיא אסור' (ט"ו) בשם רש"ל וש"ס) וה' ג"ש שיו"ט העלה דהעיקר דחלב ממש א' אפי' חוטין היונקים מן החלב וכן גדי כחוש ושאר בשר כחוש כזה אמרינן חז"ל אפי' במליחה שמונחים על החלב או חלב עליהם א"צ מ' במליחה רק כבישול (ע"ל סי' ק"ה והפ"ח). ובה"א כתבו דרכשטא שהסירו עמי החלב שעל הקרום ולא הקרום ומלחו יש לסמוך להחיר שסירו אח"כ. והר"א דכנתא שנמלח עם הכרכשתא אם המעי רבוק בהר"א דכנתא זו קרוב לוודאי שיש בו מ' מן החלב):

יז **שאלה** טבח שרדכי לנקר בשר ומצא אחריו חוט או קרום. מכוזר שמלמדין אותו ומזהירין אותו שלא יזלזל באיסורין אבל אם נמצא אחריו חלב אם היא כשעורה מעבירין אותו ואם נמצא אחריו כזית אפילו בהרב' מקומות מכין אותו מכות מדרות ומעבירין אותו (מחבר). וחזרתו לכשרותו ותשבתו הכל לפי ראות עיני' המורה אם עבר בשוגג או במיד. ומנהג בשר הוא שהטבח המוכר בשר ינקר קרום שישמכרנו מן יכשלו בו הקונים (רמ"א). ומכאן דרדכי ועליו מוסל לנקר ומכר בשר סתם ולא מכר כחיות מכוזר מלמדין ומעבירין אותו אבל אדם אחר לא. (הגר"א מוולג'א):

יח **שאלה** אם נמצא בבהמה צלעות יתרת כגון י"ג או י"ד בכל צד וכולן רומין זה לזה. דעת הגמ"ש ובה"י זמ"ב וש"ך דכולן רומין רק אותן הסמוך לאחוריים הנהנין בכל בהמה להניח צלע אחר מכאן וצלע אחר מכאן אף בנמצא יתרה. וכתב בס' לחה"פ דצריך לדרקס בהצד הכבד (אם נמצא צלעות יתרת) מחצצר הכבד ולמעלה לצד ראש שי שם חלב ומחצצר הכבד למטה מתחיל חלב הכליות וחלב המעיים ושאר חלבים ומשם צריך ניקור ומחלק האחור יחשב. וכתב הבל"י דלא ראיתי רומין כו' (וכ"ה ש"ס). יכתבו האחרונים דיש להזהיר העצבים כשחוחתים חלק הפנים (פארע"ר חלק) מחלק האחור דרכם לחתוך בשימור עד שמצטרפין הבשר שהיא מרובק על הצלע י"ג ואז צריכין לנקר אותו חלק חתיכה בשר המשוּמַע כמו חלק האחור בג' מקומות (כידע' למנקרים). למטה עד הכפל ועד מקום שצלעות לחתוך בשימוע בפלאנקי"ן למטה ועד מקום שצלעות חודך שמעלל"ן והוא שידך לחלק האחור וצריך לנקרו ואין העולם מרגישום וצריך להזהירם שלא יחיתבו ב"א עד סוף המיכור שהיא מקום מונבל ומשם ולחלא' כלל ובכלל לא:

יט **שאלה** חוטין שבועקע (עצה והוא קצה חשרה ורש"י מ' שקרוין הנק"א). שם מכוזר דאסירין והם **חפשא**

חמשה ג' מימין וב' משמאל ה' שביומין כל א' מתפצל לשנים ושנים שבשמאל כל אחר מהם מתפצל לשלושה ושלושה וראשו אחר מחובר לשדר' וראשו הפיצולין נרכסים תחת החוה בראשי הצלעות ואותם ראשי הפיצולין מצויים בחצי הבהמה ושל פנים ואי שלמי תל' חמימי משתלמי ואי לא בעי לחטוטי בתריהו (מחבר). ואם הם שרויין במים הוי"ל כחמומי ומשתלמי ויש מקילין באלו החוטין במקום שהם כזועים בכשר וטוב להחמיר (לשון רמ"א):

הלכות דם סימן סה

א שאילה איזה חוטין אסורין משום דם. בס"י ס"ה מבואר דאלי הם כגון חוטין שכיר ושבתתא (בהמה) ושכלחי התחתון שבצד הלשון מכאן ומכאן בבהמה (ואף ששחט הודיריין אסורין חוטין אלו ש"ך ברעת ש"ע וכתב חלה"פ בשם קונטרסו הסמ"ע דאינם נוהרים בניקוד הבאק"י וגם בניקוד הראשים של בהמות רקות שמכירין אותם עם צד של חלק הפנים גם בניקוד הלשון והמחול ע"ב יש להזהר אותם וכו"ב יש להזהיר אותם שלא ימכרו בשר כשר ומריפה על שלחן אחר כ"א בהפסק ורבר מסויים מוכח ביניהם) וחוטין שבששון (שבצוואר בין געוה בין בבהמה) (אשר זכרונות ות' ג"ש ובב"י ויש"פ וכונה"א מביא מקצת מקומות דאין נוטלין חוטי לשון והם מתרוממים) חוטי הלב וחוטיו העונקי (הנק"א) וחוטיו הרקין שהם כתוך שומן הרקין כמו בית עכש בשפינועבם הייזיל) מסובכין זה בזה (מחבר) ונוהגין להסיר ג"כ ג' חוטי אורך אצל החוה מכמנים וכן נוטלין חוטין אחרי האזנים (ס"ג ואינו אלא חומרא בעלמא) וקרום שעל המוח בקרקור וקרום שעל הביצים ומליחה ל"מ בה לבש"ש אח"כ אם לא שחיכתם תחלה וחתך לתחת יא"ח כ' ימלחם (רועי י"א ראינם צריכים לא התיכה ולא מליחה ויש מי שאומר דרוקא כשפני החוטין על פני האש אבל אם הם מובלעים כתוך הבשר אין האש שואב אלא א"כ יחתכם) ואם לא נטלן ובשלן כלא התיכה צריך ס' נגר כל החוטין (רמ"א) ובגדיו צוואר א"צ ס' (בין רמתחן אבר אבר ש"ך ויש"פ. ואם הבהמה שלם בלי ניתוח צריך ס' פרח"ו וכו"ו ופ"מ) ובצלי מי בקליפה (רמ"א) וכן במליחה (ת"ח) והוא חומרא בעלמא ובדיעבד אם לא קלפחו ובישלו כך מותר בדיעבד ש"ך וט"ו ויש"פ דלא בהמרש"ל ולא מפרד קליפה לא במליחה ולא בצלי) והרועה לצאת ידי התיבה חוטין אלו לא יסמך על חתיכות הכשר רק יחתך הכשר והעצם לשנים (מחבר) וחוטיו הצוואר ל"מ בהם אם חתכם רק שיחתוך המפרקת לשנים (רמ"א):

ב שאילה גף העוף אי צריך ליטול חוטין אלו. שם פלוגתא דעת המחבר דגף העוף כיר הבהמ' והלכך צריך לחתוך עצם האגמיים ולמלחם וכן עצם הלחיים. ידעת הרמ"א דאין צריכים ליטול בעוף חוטין אלו וכן המנהג שאין נוטלין מן העוף שום חוטין רק חוטי הצוואר (לביש ופ"מ ופ"מ יש"פ) ובאותו יש לוהר ליטול ממש או יחתכם עם המפרקת לשנים מיהו בדיעבד אם הוסר רק הראש מן העוף פני (רמ"א) (ובסעודות)

גדילות שעושין העוף שלם עם הראש וראי ריעבד יש לאסור אם לא הסיר בלוק החוטין עי"ל בס"י כ"ב) ונוהגין לחתוך כירכ" העופות פלוק הארכובה התחתונה (משום שלפעמים נמצאים חוטין ארומים כרגלי עופות) ואם לא עשה כן מותר בדיעבד אף אם נתכשלו כך אע"פ שנמצאו חוטין ארומים (רמ"א):

ג שאילה כיצד זכר היאך רין בחוטין שלהם. שם מבואר דעת המחבר רכ"ו שלא הי' לו שלשים יום מותרים לקררה בלא קליפה אפילו אם יש בהם כמו חוטין ארומים ואם הי' לו ל' יום אם יש בהם כמו חוטין ארומים אסורין לקרר' בלא קליפה (וה"ה דחתיכה ומליחה מהני בהו ש"ך ורוקא ביצי גדי וטלה הא ביצי שור אף תוך ל' יום צריך לנקר הקרום שעליהם כנה"ג ובדיעבד אין לאסור כשהם פחותים משלשים אף בביצי שור פ"מ) אבל יצי מותרים אף בלא חתיכה (ש"ך ופ"מ) והמנהג לכתחילה לנקר הביצים אף כשהם פחותים מל' יום (אף בביצי גדי וטלה) וכן להסיר משם גיד הרגול' ילחונך בהם הרבה חתיכות (רמ"א ויש"פ). ונהגו ליטח מן הכתף הבש' שקורין (רד"ו) משום מיאוס (רמ"א בשם סה"ג) עור נהגו בלונבי"ל שקורין לידווי"ץ לצלותו ולא לכשלו יאין בו איסור אם מכשלו ואפי' לכתחילה מותר וכן נוהגין להסיר העינוגיתא רוורדא ולהשליכה ולא לאכלה ואין איסור כדבר וכן נהגו לפחות בין הפרסות של רגלי הבהמ' ולהסיר משם בשר לכן ורק (משום אימון) יאם לא עשה כן אין לחוש (רמ"א):

ד שאילה גיד הנשה אימת ונהג. שם מבואר גידר הנשה נהג בבהמה וחי'. אפילו אין כף שלחם עגול ונהג בידך של ימין ובידך של שמאל ואינו נוהג בעוף (מפני שאין הכף שלי עגול) ואם נמצא לו כף עגול נהג בו וא"צ בדרוק אחריו אם הוא עגול (מחבר). ואין חילוק בין חי' לבהמה בכל דבר האסור משום גיד או משום דם וכן בעוף אם הי' לו כף. ולכן כל דבר שמנקרין בבהמה צריך לנקר בחי' ג"כ (דק מה שאסור משום חלב אין צריך לנקר בחי' רמ"א):

ה שאילה גיד הנשה אם נוהג ככוי. שם מבואר רנוהג (מחבר ויש"פ ואפי' כוי שהיא כרי' בפ"ע. אבל כוי מתיישב הבא על הצבי פשוטא דחייב כרו):

ו שאילה גיד הנשה אי נוהג בשליף וכל דבר שאינו טעון שחיטה. שם פלוגתא בש"ע והמנהג להחמיר אם שלמו לו חרשי ומצאו חי (רמ"א ויש"פ וא"נ כן דעת הכ"י):

ז שאילה אם שני הגידים שיש בידך (א' גמימי סמוך לעצם והשני היצון סמוך לבישר) אסורים. שם מבואר רשניהם אסורים וצריך לחטט אחריהם אלא שהגמימי אסור מה"ת והוא הפשוט בכל הירך והחיצון אסור מדבריהם וסנוקנות שבשניהם אסורים מדרבנן וצריך לחטט אחריהם. והשומן שעליהם ישאל קרושיים הם ונהגו בו איסור (לשון המחבר) וראשי הקניקנות נכנסים בראשי העצמות ע"כ המנשר צריך לכושר ראשי העצמות כדי להסיר הקנוקנות מעיקרן (רמ"א) וכתב עור דאין ללמרו הניקוד רק כמדאית עין מן המומחה הבקי בניקוד:

ח שאילה גופו של גיד אי אסור תערובתו. שם מבואר

מבואר ג' דגוף של גיר אינו אלא כעץ ואין בו טעם והתורה אסרה לפיכך אינו אוסר תערובתו בפליטתו והנקונות השומן יש בהם טעם לפיכך אוסרין תערובתו בפליטתן (ע"ש ב"ב ס"א):

ט שאלה ניד הנשה אי מותר בהנאה. שם מבואר דרומנו של ניד כש"ע מותר בהנאה וכן הנקונות (פר"ח וכו' ופ"ט). אך הניד מבואר שם שש"ע רמזר בהנאה והאחרונים כתבו ריש להזהר ככתחילה ואין להאכילו לחתולים. אבל מותר למכור היד לנוי (לא במשקל כ"א בב"א). דלא מקבל דמים ויהר בשביל הניד:

שאלה אי מותר לארבע לשלוח לנוי ירך וניה' בתוכי. שם מבואר דבין שלימה בין חלוקה מותר לשלוח. ואם נתנה לו בכני ישראל ואומר לו שהיא כשרה לא יתננה לו כשעוה חתובה אלא"כ נוטל נידה (ש"ע ופ"ט). וכל ירך שיצא מתחת די ישראל (כגון שלשלו ומסרו לאחר) מחובתך כדרך שמחתבת אותה מסקרי בשר הרי הוא בחזקת שניטל נידה (ש"ע):

יא שאלה מי שנקר והלך לו ואין אנו יודעים אם הוא כפי בניקור ואין כאן מי שהוא כפי בניקור להראות לו. שם מבואר דאם יודעים שהשלים ניקורו מותר אבל כלא"ה אסור דשמא לא השלים הניקור (מחבר ורמ"א) ואם אפשר להראות לכפי אין לסמוך על המסקר. אם לא יודעין אותו שבמי בניקור ומחוקב בכשרות טוב להחמיר (ט"ו ברעש ש"ע ורמ"א). ובתב דרש"ל דלא ה'י אוכל בשר המנסק עד שהראה למקד אחד ויברוק אם הוא מנוקד כדאין (ט"ו):

יב שאלה המבחים אי נאמנים על ניד הנשה. שם מבואר דנאמנים. ומיהו אין להחיות בשר מכל טבח שישוחט לעצמו ומוכר לאחרים (כן הגי' הט"ו לפיכך בשר מכל טבח מוחסו ככשרות (ש"ע ט"ו וש"פ ועי"ש ב"ב א'). ונשים אין נאמנים על ניקור אחריו ודוקא בסתם ניקור נאמנים היינו בשנים ולא באהור. וכ' הכר"י ויהא יש להחמיר בזה"ל רדבו החומרות וכבר עליו הוטרו ועל הרוב אינם בעלי תורה ונס מחמירין בדבר המותר ומקילין באיסור ללסמוך בניקור כ"א על כפי וירא ד' מריכס (ומיום מעמד על דתני להחמיר בהלכות ניקור להיות כפי בהן ובשומתייהן לא סמכתי על מנסקי כ"א מה שהייתי מנסק בעצמי ויגיע כפי אכלתי):

יג שאלה הא' לקהלה שוחט ממכה וכמה שנים אצל קצב נוי ואותו קצב הנהיג שלא הניח שום קצב על חלק אחרויים וקצב נוסק משם אותו השוחט ולקחו שוחט אחר והוא ה'י"ב כפי בניקור וקצב על שנים ככרוביא ע"ז והראיה להם שאותו הצלע צריך ניקור ונקר לפנייהם מה שצריך לטול מן הקרומים והחלב לפני דאות עיניו וה'י הרבה תערובות מזה ונשאל על הכלים. אחרונים מצדדים להחיר הכלים משום כמה ספיקות ועי' בנב"ב סי' ל"א):

יד שאלה סדר ניקור מבואר באחרוניים. מחלק פנים. יפצע הראש לשנים ויסיר כל הקרום מהמוח ואח"כ יפחש בשני קצוות הלסתות להסיר ניד א' מכאן וניד אחר מכאן ואח"כ מלשון יסיר ככל עד שני גידיו וקצב כספד הוושט והגורת יתחוק על כל אורכו מראשו עד סופו וקצב הלשון יש ניד לבן וטוב להסירה ע"ז חתיכת בגד פשתן ויתחוק ביסוי הגדרת ויסיר משם אצל הלשון שני עצמות קטנים (הנקראים טריפה כינרד"ף) ויצוואר מקום החשיפה יסיר מכל ג' גידיו ניד א' מונח מלמעלה וא' מונח בתוך הכשר במקום שהגדרת מריאה

מונח ואסור משום דם (ויקלף ביה"ש קורם מליחה עי' כפי" ס"ו) בחזות יסיר ניד אחד והולכת ע"פ כולה עד למעלה לכשר אדום וניד זה כפול לשניים ונראים כ"א ויהיה להסיר יפה שיחא נפי מחוט זה ויבניה החזות מצד הסמוך לצוואר (וגיר זה אסור משום דם). מהכפלים יפשוט עור עד הלבן וכל הנמשך עם אותו הכרום אסור משום חלב. יתחוק מתחלה ראשי עצמות רבתי ולבנים מב' קצוות הכפלים ומשם יתחיל לקלף הקרום העב וחתם אותו הקרום יש קרום דק ותחת אותו קרום דק יש חלב (עי"ש ב"ב ס"ד) ובאותו מקום עצמו יתחוק עצם קטן לבן ורך שיש שם האסור משום חלב. מכין הצלעות יסיר ניד עד סוף הריקברטין ועד סוף הכפלים. ויגדים שבין הצלעות אסורים משום חלב הכפלים. בתוכה באמצע יסיר ניד אחד עד הסוף למטה ויעמיד הסכין כדי שיוכל להסירה יפה ולמצעה בעד החבר יסיר ניד אחר החולקת למעלה ותחובה בתוך הכשר ובשנתחך הכתף צריך להעמיד הסכין על תחובה בתוך הכשר ובשנתחך הכתף צריך נ"ל להעמיד הסכין דק הצד הריקברטין וגם מהרי"ק בריט"ן ומכ זום הכשר עב יבניה הקרום ויגדור יפה מתחתיו החלב. מהמחוק צריך להעמיד הסכין ואח"כ יסיר במקום העב ניד עב ומניד עב נמשכים עי"ש נידים ויחטט אחריהם ויגדור הסחול סוף להוצאה מהבהמה בעור שהיא לחה כדי שיחא נפל למשך נ"ל וחסין (ומנהג שלא לאכול סחול הכבשים). מהמסם וביה"כ וכרס ינקח ויגדור החלב מהם. מהקובה יסיר העור והצי וחתם ובהם שמוכרד לקיבה (שקודין מאני"ו) יתחוק חצי וחצי אמה מן הכרדשתא. מהבני מעיים יסיר הקרום ואח"כ יורוק המעי הטרפיה (היא כנויא דיבי) עם החלב שבינו. מהררא דבנתא יסיר הקרומין שלמעלה אבל מהצד המונח על הדרא דכנסא איש אחר גרולה ונידיו קטנים אסורים משום דם סירם וצולין והמנהג להסיר הקרום מב' צדדים והררא דבנתא של כש ועגל) בשר שבין צלע י"ב ל"ג צריך ניקור עד סוף הסבור ממש (עי"ש סימן ס"ה). מהחלב צריך לחתוך ערלת חלב לפתוח אותה. מחצר הכבר יתחוק הגידין והקטונות והחלב במקום שהמרה תלוי' בו וכן צריך לחתוך ערלת חלב ולפתוח אותה. מחצרי הכבר יתחוק הגידין והקטונות והחלב במקום שהמרה תלוי' בו וכן צריך לחתוך כל החלב הרבוק באמצע הכבר. מהריאה יסיר הוורא ויפתח הקטונות והגידיו. מהרגלים הותך ראשי הטלפים כדי שיצא הדם והותך החוטין שבין הטלפים.

מחלק אחרים מתחלה צריך להסיר כל אותו חלב הבוליא הנקרא הל' והכליות מונחים בתוכו וזה החלב הולך מכל צדדים סמוך סמוך להלחולת) מעיקר האלי' עד מקום הלב ומשם מתננים עם כל חוטיו המעורבים עם אותו חלב הרבוק בעצם ובבשר הסמוך להלחולת) הותך כונג נופא שיש בהמה על פני כולה לארכו ופוצעו אצל צדע באמצע העצמות ובוציא ממנה חוט שמתחלק לשנים מעיקר האלי' עד קצותיו ומאחר פנים המכיש עד ירך בהמה ויגדור מאומו פנים יפה עד שלא ישיידי לכל פני האלי' לא בשר ולא שמונית. ואח"כ יפצע הירכיים לשני חלקים והותך כל ירך לששה חתיבות:

א) חתיכת האלי' (הנקראת ספיי"ה שטי"ק. ובלשון המורגל שוואנ"ף בראט"ן). וצריך לקלפו על פני כולה חוץ במקום שיש מריאה כספ (כנ"א) א"צ לקלפוהו רק יגדור אותו יפה מכל הקרומים וחלב ואותו עצם הרחב הדבק בחתיכת האלי' צריך ג"כ לקרף יפה מכל חלב והבשר שעליו משני צדדים

הלכות דם סימן סה

דעת

צדדים וסמוך לעצם זה יש שם חלב וצריך לחתוך החלב עד הררי"ז שמונת החלב ומררי"ז ואילך א"צ לכפור גם יש שם באותו מקום לפעמים בשאר קצת מן העצם הנוב צריך לגרר החלב מחוטי האלי" וגם החוט שבו (ואח"כ מקליף הקטיליהר"ק ברעמ"ל מקימו והמראה כסף צריך נקטר יפה מבל הקורומים ותלב שילוף) ובחתיכה שתחת הקליעבר"ק בריטמ"ל יש חמשה נידוין ג' עליונות איצ"ל עצם הרחב הנזכר אסורין משום ניה"ג ושנים שלמטה נגד העצמות הונב אסורין האסורין משום מ"ע (ומרנה א"צ לחתוך כ"א הנדיהם האסורים משום ניה"ג ולא האסורין משום דם) אלא רא"צ לחטט אהריהם רק אחר אותן נ' נידוין האסורין משום ניה"ג ובחתיכה האלי" (הנוכר) מחובר עוד שני חתיכות בשר (א' נקרא עע"ך בראטמ"ל ויש בו מראה כסף שצריך נ"כ לגרר יפה ויש בו החתיכה נ' נידוים אסורים משום ניה"ג ב' מהם בתוך הבשר אצל המראה כסף ופעמים מתחלקין לג') והשלישי יש למטה מהם שקורין עע"ך ארע"ר (ובצדו מונחים עוד ב' נידוים האסורים משום ניה"ג וא"צ לחטט אהריות) ובין המראה כסף ובין הבשר (הנוכר) יש ניד קצר ועומד בתוך הבשר וצריך לחתוך הניד הזה עם בית מושב משום ניה"ג וצריך נ"כ לקטר החלב שבין העע"ך בראטמ"ל לבין הקליעבר"ק ברעמ"ל. ובצד אחר יש חתיכה שאורכ"כ כמו אורכ שניהם וקוראין קליעבר"ק ברעמ"ל ובתוכו ב' נידוין אסורים משום ניה"ג אינם הלכין ע"ם כולה רק ניד א' מקצה מה וניד א' מקצה מה ובאמצע ע"ם רוחב נ' אצבעות צריך לחפש ילחטט אהריו ויקלפו בעיגול ע"ם כולה):

הררי"זן שיש בתוכו אסורים משום מיאוס ומוחלין ורינו כשאר בשר ומותר) ובפרה היא הכהל (ונקרא אטע"ר קליף ממנה קרום עב ולבן וקורע שתי וערב וטחו ככותל כמה פעמים. רד"ן הכהל ע"י כס"י צ'. והשומן שהכהל מונה עליו ח'תכין אותו ואוחז בכח בידו במקום החתך ואם ע"י אוחוזתו ככה יצא ממנו מים כהלכת מתוך אותו המקום שיוצא משם המים ואח"כ מותר כשאר בשר) יש עוד חתיכה שתחת הכיס או תחת הכהל אורבו ודכהו כמו הכיס והכהל (הנקרא ברעמ"ל או לעמ"ל או טע"ש) וצריך לקלפו למעלה בראשו כמו שני אצבעות (ובמקום שמראה הכסף ששם נונע החלב וכן בצדדים ומשום שגם שם נונע החלב יבאותו חתיכת ברעמ"ל יש שם שלשה נידוין ונחשבים כאחד שהם באים מניד א' ומתחלקים לנ' כצורת שיי"ן ואותם נידוים מונחים בתוך א"צ ברעמ"ל וא"צ לחתוך לשנים כ"א עד רוחב כרוחב רי ימשם ואילך א"צ לחטט אהריהם ואלו נידוין אסורין משום חלב ניה"ג):

ג) החתיכה קושלי"ץ (או רי"ד או לענדי"ן בראטמ"ן או גראר-בראטמ"ן) הוא השררה בפושלי"ץ צריך לקטר יפה מן החלב שיש בעצמות של חוט השררה ואסור משום חלב המתנים ומשום ניה"ג דמחוט השררה מתחיל הניד הנשה ובתוך הקושלי"ץ נמצאים ה' נידוין שלשה העליונים אסורים משום חלב מתנים ישנים התחתונים משום דם ואח"כ מפורד באצבע את הקושלי"ץ מן עור הבשר בבור ובעל"ג נגד החצי עד שתמצא בתוך הקושלי"ץ ניד קטן ותו לא. ובמקום שיש שם בשר ארום יקליף ובמקום שיש מראה כסף יגדר יפה ואח"כ יגדר חלב מתוך הקושלי"ץ ויפזר על עור הבשר עד שתיגע לשומן שקורין עע"ך והנידוין שמונחים שם בעור ימשוך ע"י אחיזה בכנר פשתן ויזהר שלא יפתח בסכין רק באצבע בנחת וצריך לחטט אהריותיו עד ציהם. ויש לו עוד ב' חתיכות א' (נקרא העיר הבשר מן הקושלי"ץ עד חוט השררה ועצם הניד) הנוכר צריך נגדרו יפה מב' צדדים. ויש לו עוד ב' חתיכות א' (נקרא שיל"ט או שפי"ץ והוא רבוק במושלי"ץ ע"י חיבור עצם הינק"א שמונה שם באמצע בין הקושלי"ץ ובין השיל"ט וצריך לקלפו את השיל"ט ועל הינק"א כונח עוד עצם קטן וצריך להפריד משם והניד שיש למעלה בתוך השיל"ט אסור משום דם ועל השיל"ט מונה בשר קטן שקורין פלעסמטע"ל צריך קליפם במקום שיש מראה ארום ובמקום שיש מראה כסף צריכה גרירה יפה ואח"כ יפזר ויראה שש עליו עוד יבתוך עוד יש ב' נידוין א' מונה במקום העור והניד הב' מונה ברוחב ר' אצבעות מעור הרדאו"ן נגד הקושלי"ץ למעלה וצריך לאחוז העור ומפריד מנידו הבשר עד עצם הינק"א ומגיד איתו העור יפה מחלב שעליו ולפעמים יש מעט בשר עליו צריך לקלפו והבשר של השיל"ט תחת אותו העור למטה בשר קליפה במקום שיש מראה כסף יגדר יפה) והב' (נקרא קלי"ן או פלאנקע"ן או דע"ס שיש עליו בשר דק וצריך קליפה רק במקום שיש מראה כסף די בגרירה יפה ובתיך הבשר יש ניד אחד וצורתו כצורת עקרב ואסור משום ניה"ג וצריך לחטט אהריו והקלי"ן מחובר לשיל"ט ובין השיל"ט ובין הקלי"ן צריך להסיר עוד לבן הנקרא מריפה ליל"ך יחלב שתחתיו צריך גרירה יפה):

ב) החתיכה ניד הנשה (או יד ובשלחן פאורנל אונברשא"ל) הוא חבץ וצריך לקליף ולגרר יפה אחרת המראה הכסף שעליו אחר נדול ואחר קטן ואח"כ מפורד חתיכת בשר שעליו שקורין קנאפה ויקלפו על פני כולו והמראה כסף שתחת בשר הקנאפה צריך לקלפו יאח"כ יובח ובמקום הפרות ילוף נ"כ מתחתיו חלק העליון נקרא רע"ס ותחתו נקרא יד צריך נ"כ לקלפו. וכאותו צד העליון יש ניד על בשר למעלה וצריך לחתוך אותו ניד תיכף קודם סליפת ההחתוך ויש באותו בשר ששה נידוין שאסורין משום ניד הנשה ומתחילין בראש השן והולכין בתוך הבשר עד סופו בשוה באורך הניד ואלו ששה נידוין א' מתחלק לשנים ונראית כצורת שני שיני"ן אחת כרדכה אחת הפוכה עניי היטב אחר אותו הנידוים וצריך לחטט אהריותה אצל המניד שיש בו ביד ואינם הלכין באורך הניד עד סופו אינם ככלל על כף הירך ובמקום עוביו ניד הנשה. ומונח שם עיר ניד אחד ומתחלק לשלשה ונקרא דוימט"ן וצורתו כצורת יד (נקרא חתיכה זו י"ר) והניד הזה צריך ליטול כפל כפליים כ"ז ונקרא קצת משום "משא"כ בשאר נידוין אם בראשונה פותח הניד יחותך פ"א ר"ו) ובתחתיתו בצד השלש של חבץ יש לו ניד אחד ומתחלק לשנים לתוך הבשר וכל אחד ואחד ויצאון נידוין קטנים ונראין אותו שני נידוין כקרן צב (ונקראים הירשן אד"ר) ואצל אלו השנים יש שם חתיכה בתוך קטן ויש שם יד אחד מתחלק לשנים ונקראים נעפלי"ע וצריך לחטט אהריותו (ומחלק העליון הנקרא דע"ק צריך ליטול הניד אחד בסופו ולא בתוך הבשר הנקרא ניד החיצון) ויש ב' חתיכות מחוברות לניה"ג הוא הכיס בשור (ונקרא הוי"ך פלע"ס. או הוי"ך נעשמשע"ל. או ספאר"ק וכשר ע"י נידווד שמסיתו ממנו עוד עבה ולבנה ומוציא הניד והצמיס אותו לנ' או יותר וכל

ד) החתיכה עגול קניאראפ"ה (מאטשקי"א או עגנול צריך לקלפו כל סביבותיו מבחוץ בצד אחד ובצד השני יש מראה

הלכות דם סימן מה סו

דעת

מראה כסף א"צ קלוקו ע"פ כולה רק במקום שמתחילין המראה כסף צריך קלוקו משם רוחב כמו שני אצבעות :המראה כסף עצמו א"צ קלוקו וקפו ואח"כ מחתך בכשר במקום שאין מראה כסף לאורך הקניאראם"ה ונוטל את עצם הקוליא שכתובו ומסרוד מן הקניאראם"ה ינוטל את עצם הקוליא כמבנים מסוס מושב ומסרוד מן כולה ובתחתיתו יש עצם שקרוין ענקי"ל צריך לגרר הבשר והוציאו כולו עד עצם קעקבי"ל ופעמים ונוטל משם הניד א' צריך לעיין אחריו דאסור משום חלב וכן דרכה לעמיד בנסות ובענלים במקום העגול מראה כסף אכל בכבשים ועינים מונח בצד הרחב בחזק אסור משום שיונק מחלב הכליות ועוד יש בחתיכה זו באיתו מקום מבנים בחזק הבשר נ' נידון אסורין משום דם ובסוף כשר העגול נראה שם נ' נידון צריך להתוך איתם משום מ"ע וא"צ לשרש אחריו ומאותו חלק שלקפה מכשר עגול צריך ליטח משם ניד א' שצורתו כצורת כ"ה פשוטה בשני וקעקיץ אסור משום ניד החיצון. וצריך לקלוקו א"צ דאסור משום דם ונוטל משם ניד בכוכבא אחריו ולקטוף הבשר שעליו ובמקום שיש מראה כסף עגול לגררו וכראש עצם העגול יש עליו ניד המחבר לעצם השני המחובר לנוף צריך לקלוקו משם ונס צריך לגרר מראש העצם הנחבר יבחוץ חתוב עצם הנקרא כואק דאסמא (הוא עצם השני מן הקוליא אותו צד המורכב לנוף כמו כוכבא באסיחא) וצריך נ"כ לקצוץ מן העצם עד שיראה רם עצם או עד שיראה המוח שבעצם אסור משום צומת הנדיון.

הו התיבית הארכובה התחתנה ביי"ש קטאבין (המחבר על קטאבין נקרא בו) והקטאבין נופי' נקרא ליסמ"ל ובמיוול שרבוט כקטאבין יש מצד א' מראה כסף ע"פ כולה רק סביבו יש מראה אדום וצריך לקלוקו ובין שני הצדדים דהייני' בחוט א' יש נ"כ מראה כסף וצריך לגררו יפה מן החלב ובחזק הב' נתחדד מחלק התיבית כשר עגול וחזק ממנו וקאמעץ אותו כשר מבנים יש עוד צדדיו ככ"מ שיש עליו מראה כסף ובסביבו כרוחב אצבע ומרדו ככל של אותו צד יש ניד אחד מתפסים לשנים וכל אחד מהם יש לו קעקציין שקרוין ניפלי"ך וצריך לחטט אחרים ואסורים משים ניד החיצון ובקטאבין אחר שהופטר ממנו המיוול צריך לקלוקו הבשר שעל הקטאבין (אבל לא את הבשר שעל כל אורך העצם וא"צ דוקא לקלוקו רק מנדר יפה במקום שיש עליו מראה כסף) ולמעלה כראש העצם מונחים ב' נידון אסורים משום חלב נ"ה אח"כ מתחיל להתוך כראש השני שעל הקטאבין במקום שמונה עצם כשר"ך ויש בו נומא יתבחוץ מים שקרוין ל"קוואבא"ר ומחתך אותו כשר המבשר והנמש בארכובה התחתונה אה"כ מפרך הבשר מן הקטאבין והוא ההוא עגול וארך וקרוין אותו מייולי"ל ג' וע"ו מונח עוד שני מייולי"ד ארך וצריך להפריד משם ומריפה ויהמיוול האורך צריך לקלוקו א"ת כשר במקום שיש בו מראה אדום והמקום שיש בו מראה כסף מנדר יפה ואחר הקליפה מתחלק הבשר העגול לשנים וצריך לקלוקו נ"כ במקומות שיש בהם מראה אדום ובאמעץ צריך להתוך משם א"ת הבשר ההיא כמו קליפה ובחל"א מאותו כשר יש ניד אחד וצריך לגררו משום ניד הנשה

עב

(ואם המצא שם עצם רק אורך כמאצב סימן שזה בכור) וצריך לגרר העצם הקטאבין"י במקום שאין עליו כשר שיראה נפי וצריך למצוץ ראש העצם הנ"ל:

ו) התיבית וויטשינק"א מחובר לקושלי"ץ ומחובר עליו שני חתיכות כשר א' שקרוין כופסיים לנבי"ל או ושניהם מחוברין וויטשינק"א ולעדרוי"ץ א' כשר לגרר וא' מריס' מהוויטשינק"א מהטריפה לעדרוי"ץ ביד ולא בסכין (ואם ה' חותכין בסכין חלב המתנים) ודיון לעדרוי"ץ בידן קושלי"ץ ומקלמין ע"פ כולה תי"ץ ובמקום שיש מראה כסף עליו צריך לגררו יפה ונטי ובמקום שיש השלשה נידים דינם כמו כופשלי"ץ וצריך לקטף אחריהם ומקלמין ע"פ כולה. ונדר א' שנאשר שם כלעדרוי"ץ הבשר צריך למשוך אותו והוויטשינק"א עצמה עם הצלעות ממנים והטריפה לעדרוי"ץ אסורים אין מועיל בהם ניסור (ס"ג בקבלת. ויש למנקרים בקבלה סימן זה להכיר אם הוא שומן או חלב אבל השומן בשממשים ביד בין האצבעות אם הוא מיר"ב או נרא' שהוא חלב. וכן נכון לעשות ככ"מ שצריך לגרר יפה מן החלב יפה סכין כ"ו שיש מיר"ב ושיכ"ע על הסכין מכה נדירה הוי חלב ואם לאו שומן היא.) התיבית ב' מחובר לוויטשינק"א הנקרא קראני"ץ וצריך לקלוקו מב' צדדים בצד א' למעלה בבשר יש עב ומראה כסף וצריך לגררו יפה ובצד הב' יש על הבשר קרום עב ולכן כמו מראה כסף צריך להקליף. ובמקום שיש כמו נידיון צריך להתוך אותו אבל אין צריך לחטט אחריהן. נידון האסורים משים חלב ובמקום אכל הם בתוך הבשר ולא נראה לעינים מסרו חתיכים סימן אל תאכל ממנו נ"א וצריך לחטט אחר אותו נ"א נידיון הנתכארו חזק מנידון האסורין משום חלב ונ"ה הטראים לעינים כגון חלב חותמתי וריטסי"ק א:

טו שא"ה

אם נמצא רם בכיזים. כס' ס"ו מכוואר דאם ידוע שהוא מרוקם אפרוח (במקום שהתחילה להתחנות בו יצירת אפרוח הכיזה אפרוח מה"ת אבל אם אין ידוע שהוא מרוקם אפרוח אסור מרדכנן (נ"מ לעינין ספק כמו שיתבאר ש"ע וס"פ):

טו שא"ה אם נמצא ס"ר על הכיזה. שם מכוואר פלונתא (דעת הרא"ש ורשב"א כפי' רש"י ורמ"א דאם נמצא בכשר הלכו לבר וב"ש שלא במקום הקשר לבר או בחלמון שלא במקום הקשר לבר הכיזה מותרת והרם אסיר מרדכנן ואם נמצא בחלכון בכשר ונתפשט תוין לקשר או בחלמון על קשר לבר הכיזה אסורה מה"ת ויש מחמירין עוד דכל שנמצא על הקשר של חלכון אפי' לא נתפשט כלל אסור הכיזה אסירה מה"ת אבל בחלכון וזרק את הרם והכיזה בחלמון מותרת. ובקשר נופי' שחלמון על הקשר דרוקס אפי' לא נתפשט בחלמון הכיזה אסירה מה"ת אבל בחלכון וזרק את הרם והכיזה בחלמון הדר ונאני מחמירין כרביה הכל נתפשט מהנה כמרינות אלו) אסור הכיזה רמ"א (וש"ס) ואפי' כיזה כת יומא נהנין לאסור נמצא רם ואפילו בחלמון (ש"ך בשם כלבו ולא כמהרש"ל אך עכ"פ לא הוי אלא רדגנן ס"מ) ואפילו כיזה במעי תרנגולת שחוסה אם נמצא עליו רם נהנין לאסור (ס"מ ול"ה אלא מרדכנן. והגרע"א בם תפל"מ נומה להתיך):